

- Kalinicheva, H. I. "Upravlinnia znanniamy ta informatsiieiu yak chynnyk zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity: zarubizhnyi dosvid" [Knowledge and Information Management as a Factor of Higher Education Quality Assurance at Universities: Foreign Experience]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriya «Pedahohichni nauky»*, no. 4 (2021): 76-85. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.9>
- Lopushniak, H. S. "Ekonomichni, pravovi, informatsiini ta humanitarni problemy rozvytku Ukrainy v poststabilizatsiinyi period" [Economic, Legal, Information and Humanitarian Problems of the Development of Ukraine in the Post-stabilization Period]. *Materialy naukovoї konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu*. Ternopil: Ternopilskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet, 2008. 78-80.
- Lopushniak, H. S., and Rybchanska, Kh. V. *Vyshcha osvita Ukrainy: derzhavne rehulivannia ta perspektyvy rozvytku* [Higher Education of Ukraine: State Regulation and Development Prospects]. Lviv: Liha Pres, 2018.
- Moroz, V. M., and Moroz, S. A. "Systema suchasnoi fakhovoi peredvyshchoi osvity yak skladova mekhanizmu zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini: derzhavno-upravlinskiy aspekt" [The System of Modern Professional Pre-Higher Education as a Component of the Mechanism for Ensuring the Higher Education Quality: Public and Managerial Aspect]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 1 (2021): 88-96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.1.88>
- Nikolaienko, S. M. "Yakist vyshchoi osvity – zaporuka konkurentospromozhnosti ukrainskykh universytetiv" [Quality of Higher Education – The Key to Competitiveness of Ukrainian Universities]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, vol. 2, no. 2 (2020): 1-7. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-5>
- "Statystychnyi zbirnyk Ministerstva finansiv «Biudzheth Ukrainy – 2021»" [Statistical Collection of the Ministry of Finance "Budget of Ukraine – 2021"]. Kyiv, 2022. https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf
- "Statystychnyi zbirnyk Ministerstva finansiv «Biudzheth Ukrainy – 2020»" [Statistical Collection of the Ministry of Finance "Budget of Ukraine – 2020"]. Kyiv, 2021. [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2020_\(for_website\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2020_(for_website).pdf)
- Sikorskyi, P., and Kolodii, I. "Strukturuvannia navchalnoho materialu – neobkhdna umova zabezpechennia vysokoi yakosti vyshchoi osvity" [Structuring of Educational Material Is a Necessary Condition for Ensuring High Quality of Higher Education]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, no. 3 (2020): 65-71. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-VOV.202.3\(78\).08](https://doi.org/10.31392/NPU-VOV.202.3(78).08)
- "Vyshcha ta fakhova peredvyshcha osvita v Ukraini" [Higher and Professional Pre-higher Education in Ukraine]. *Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy*. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/arh_vuz_20_u.html
- Vavreniuk, S. A. "Monitorynh yak zasib dosiahnennia yakosti vyshchoi osvity Ukrainy" [Monitoring as a Means of Achieving the Quality of Higher Education in Ukraine]. *Publichne uriaduvannia*, no. 1 (2019): 36-46. DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-16-1-36-46>
- "Zvedenyi biudzheth Ukrainy – 2022" [Consolidated Budget of Ukraine – 2022]. Minfin. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/2022/>

УДК 629.5(075.8) + 378.147(075.8)

JEL: L21: M54

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-135-146>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА МОРСЬКОМУ ТА РІЧКОВОМУ ТРАНСПОРТІ ЧЕРЕЗ ПРОФЕСІОГЕНЕЗ

©2023 ШКУРКО Є. Л.

УДК 629.5(075.8) + 378.147(075.8)

JEL: L21: M54

Шкурко Є. Л. Розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців транспортних технологій на морському та річковому транспорті через професіогенез

Метою статті є проведення дослідження та аналіз проблеми формування соціально-психологічної компетентності майбутніх фахівців з транспортних технологій у сфері морського та річкового транспорту. Загальною метою дослідження є виявлення ключових аспектів і факторів, що впливають на процес професійного становлення здобувачів та їхню готовність до виконання професійних обов'язків у сучасних умовах розвитку транспортної галузі. У статті досліджуються важливі аспекти підготовки майбутніх фахівців, які працюватимуть у сфері транспортних технологій, зокрема на морському та річковому транспорті. Автором проаналізовано теоретичні засади формування професіогенезу та соціально-психологічної компетентності здобувачів, спрямовані на створення основи для професійного становлення майбутніх фахівців. З метою досягнення поставленого завдання розроблено методичку організації експериментального дослідження, яка дозволила виявити рівень готовності здобувачів закладів вищої та професійної освіти щодо здобуття технічної освіти та формування компетентностей для подальшого професійного зростання у транспортній галузі. Проведене дослідження дозволило виявити ключові компоненти, що впливають на готовність здобувачів працювати у транспортній галузі, зокрема у сфері морського та річкового транспорту. Розроблено практичні рекомендації щодо реалізації та вдосконалення професійних якостей здобувачів у сфері підготовки до професійної діяльності у транспортній галузі, зокрема у водотранспортній сфері. Практична значущість дослідження полягає в тому, що наукова спільнота має можливість отримати нові дані щодо формування професіогенезу та професійного становлення здобувачів транспортних спеціальностей, зокрема на морському та річковому транспорті. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення навчальних програм і методів навчання з метою забезпечення

ОСВІТА І НАУКА

ЕКОНОМІКА

більш ефективної підготовки майбутніх фахівців у транспортній галузі. Загалом, дана стаття є важливим внеском у розвиток наукової думки в галузі професійної підготовки майбутніх фахівців з транспортних технологій, а також надає практичні рекомендації для їх успішного професійного становлення в транспортній сфері, сприяючи подальшому розвитку та вдосконаленню цієї галузі.

Ключові слова: професіогенез, професійний розвиток, фахівець з транспортних технологій (на морському та річковому транспорті), професійної якості, соціально-психологічні компоненти.

Рис.: 12. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 16.

Шкурко Єлизавета Леонідівна – старший викладач кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: shkurkoliza@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5676-4566>

UDC 629.5(075.8) + 378.147(075.8)

JEL: L21: M54

Shkurko Ye. L. Development of Professional Competence of Future Specialists in Transport Technologies in Maritime and River Transport through Professionogenesis

The purpose of the article is to conduct research and analyze the issue of forming the social and psychological competence of future specialists in transportation technologies in the maritime and river transport industry. The overall goal of the study is to identify key aspects and factors that influence the process of applicants' professional development and their readiness to perform professional duties in the modern conditions of transportation industry development. The article explores important aspects of training future specialists who will work in the field of transport technologies, in particular, in maritime and river transport. The author of the article analyzes the theoretical foundations of the formation of professionogenesis and socio-psychological competence of applicants aimed at creating a basis for the professional development of future specialists. In order to achieve this goal, the scholars have developed a methodology for organizing an experimental study that allowed to determine the level of readiness of applicants of higher and vocational education institutions to obtain technical education and form competencies for further professional growth in the transport industry. The study identified the key components that affect the readiness of applicants to work in the transport industry, in particular in the field of maritime and river transport. Practical recommendations for the implementation and improvement of the professional qualities of applicants in the field of preparation for professional activities in the transport industry, in particular in the water transport sector, are elaborated. The practical significance of the study lies in the fact that through this research, the scientific community has the opportunity to obtain new data regarding the formation of professionogenesis and professional growth of applicants specializing in transportation fields, particularly in maritime and river transport. The research findings can be used to improve educational programs and teaching methods aimed at providing more effective training for future professionals in the transportation industry. Overall, this article represents a significant contribution to the development of scientific thought in the field of professional preparation for future specialists in transportation technologies, and it also provides practical recommendations for their successful professional development in the transportation sector, fostering the further growth and enhancement of this industry.

Keywords: professionogenesis, professional development, specialist in transport technologies (maritime and river transport), professional qualities, social and psychological components.

Fig.: 12. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 16.

Shkurko Yelizaveta L. – Senior Lecturer of the Department of Business-Logistics and Transport Technologies, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: shkurkoliza@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5676-4566>

У сучасному контексті глибоких змін у транспортній сфері, особливо на морському та річковому транспорті, виникає актуальна проблема формування професійного становлення майбутніх фахівців з транспортних технологій. Технічний прогрес у цій галузі вимагає висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно впроваджувати інновації та пристосовуватися до змін. Недостатньо розроблені методики та системи формування професійних компетенцій можуть обмежити можливості здобувачів у досягненні високого рівня професійної готовності. Необхідність у комплексному підході до формування соціально-психологічної компетентності та адаптації навчальних програм до вимог ринку праці ставить перед університетами важливе завдання створення оптимальної системи професійної підготовки майбутніх фахівців у транспортній галузі. Дослідження проблеми формування професіогенезу та компетентностей стає актуальним завданням наукової спільноти з метою поліпшення якості підготовки фахівців та подальшого розвитку транспортного сектора.

Автори останніх досліджень і публікацій розглядають різні аспекти проблеми формування професійних компетенцій у транспортній сфері. Деякі з них, такі як М. Григорак [4] і М. Метьюлкіна [10], акцентують увагу на професійних компетенціях здобувачів-транспортників. Інші, наприклад В. Бобрицька [1], Н. Булгакова [3], І. Зарубінська [5], Н. Ладогубець [8], Е. Лузік [9], А. Помиткіна [11], В. Семиченко [13] та О. Щербина [16], зосереджені на підготовці спеціалістів у сфері інноваційних транспортних технологій та систем. Є також дослідження, що стосуються формування педагогічних умов готовності фахівців окремих галузей: О. Бойко [2], О. Капітанець [6], А. Клімова [7], В. Свистун [12], Т. Сорочан [14] та С. Тарасова [15].

Проте серед цих досліджень бракує належного уваги до проблеми соціально-психологічної компетентності фахівців з транспортних технологій. Зазначені праці зосереджені на інших аспектах професійного становлення, і саме це зумовило вибір теми нашого дослідження, обумовлює його актуальність, мету та завдання.

У сучасному світі, який характеризується стрімким технічним прогресом і безперервними змінами у транспортній галузі, освітні програми та підготовка майбутніх фахівців стають одними із ключових факторів успішного розвитку цієї галузі. Задля забезпечення ефективної функціональності транспортних систем і досягнення міжнародних стандартів у якості транспортних послуг необхідним стає формування висококваліфікованих і соціально-психологічно компетентних фахівців, здатних ефективно впроваджувати інновації та адаптуватися до постійних змін у цій складній і динамічній галузі.

Професійний розвиток і підготовка здобувачів у сфері транспортної галузі є важливим аспектом у системі управління та розвитку транспортної інфраструктури, зокрема воднотранспортної.

Професіогенез – це процес професійного становлення особистості, який включає набуття професійних знань, умінь та навичок, розвиток професійних цінностей і вироблення професійної ідентичності. У транспортній галузі професіогенез майбутніх фахівців має особливий характер, оскільки вимагає високого рівня професійної компетентності для забезпечення безперервності транспортних процесів та безпеки в перевезеннях на морському та річковому транспорті. Важливим аспектом професіогенезу є взаємозв'язок між формуванням професійних знань і набуттям соціально-психологічних компетенцій, що сприяє успішному функціонуванню та розвитку транспортної галузі [9].

Соціально-психологічна компетентність майбутніх фахівців з транспортних технологій є визначальним фактором їх успішної адаптації до різноманітних вимог і ситуацій у транспортній галузі. Вона включає в себе здатність до співпраці, толерантності, лідерства, уміння працювати в команді, вирішувати конфліктні ситуації, а також ефективно спілкуватися з пасажиром та клієнтами [13]. Здобуття соціально-психологічної компетентності передбачає активну роботу з психологічною підготовкою майбутніх фахівців, формування в них відповідальності та професійної етики, а також розвиток їх особистісних якостей, що забезпечить сталість професійного зростання у транспортній сфері. Детальне вивчення даної проблематики та визначення ключових аспектів формування соціально-психологічної компетентності майбутніх фахівців на морському та річковому транспорті є актуальним і важливим завданням дослідників у контексті підвищення ефективності підготовки та професійного розвитку фахівців в транспортній галузі [19].

Як було сказано раніше, професійний розвиток фахівців у галузі транспортної галузі є однією з найважливіших цілей у реалізації позитивної політики підготовки професіоналів. На даному етапі відбувається повна та кардинальна зміна у транспортній системі. Почали підвищуватися вимоги до рівня освітнього розвитку експедиторів, інженерів з транспорту,

стивідорів, диспетчерів перевезень тощо. Тому це питання є актуальним і потребує рішучих дій [8].

Що стосується майбутніх фахівців з транспортних технологій, які навчаються за програмою «Транспортні технології (на морському та річковому транспорті)» у ЗВО, особливо важливо при їхньому навчанні більше уваги приділяти отриманню знань на основі практики. Адже саме практичний підхід дозволить молодому поколінню самостійно інтерпретувати свої знання у відведеному для нього місці практики [11].

У нашому дослідженні під експериментом ми матимемо на увазі комплекс педагогічних умов і методів підготовки фахівців з транспортних технологій до професійної діяльності, призначений для об'єктивної та доказової перевірки істинності висунутої гіпотези. До особливостей експерименту слід віднести: створення спеціальних експериментальних ситуацій для формування необхідних знань, вмінь і навичок, моделювання педагогічного процесу як зразка педагогічної практики, повторення експерименту в різних умовах, апробацію отриманих даних у масовому досвіді навчання тощо [16].

Експериментальною базою дослідження було обрано Державний університет інфраструктури та технологій та ВСП «Коледж морського та річкового флоту і транспортних технологій ДУІТ». Респонденти дослідження – здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і «молодший бакалавр» третього та четвертого року навчання. У дослідженні взяв участь 51 здобувач (експериментальна група). Дослідження проводилося з жовтня 2022 р. до червня 2023 р.

Експериментальна робота проводилася в кілька етапів. *Перший етап* був підготовчим, на якому проводився аналіз літератури і збір інформації про стан підготовки здобувачів спеціальності «Транспортні технології (на морському та річковому транспорті)» до професійної діяльності. *Другий етап* – констатувальний експеримент – включав анкетування здобувачів з метою визначення вихідного рівня їх підготовки та готовності працювати в суспільстві. На цьому етапі проводилось анкетування здобувачів спеціальності «Транспортні технології (на морському та річковому транспорті)» з метою визначення їх стану підготовки до професійної діяльності та рівня готовності працювати в суспільстві. *Третій етап* передбачав проведення формувального експерименту, заснованого на спеціальній дослідницькій програмі. На *четвертому етапі* аналізувалися результати формувального експерименту з метою перевірки ефективності заходів, які були застосовані. Кожен із етапів мав свої специфічні напрямки роботи, а підготовчий етап включав розробку інструментарію для перевірки рівня підготовки здобувачів до професійної діяльності.

З огляду на складність експериментального дослідження готовності випускників до діяльності май-

бутнього фахівця з транспорту, доцільно проаналізувати їх зміст з точки зору когнітивної, особистісно-рефлексивної, мотиваційної складових. У результаті власного теоретичного та діагностичного дослідження ми виявили такі компоненти соціально-психологічної компетентності спеціаліста в галузі технологій транспортних процесів, які наведено в *табл. 1*.

Підсумовуючи, доходимо висновку про необхідність включення в структуру готовності майбутніх фахівців з транспортних технологій до професійної діяльності розглянутих компонентів – когнітивного, комунікативного, управлінського, особистісно-рефлексивного та мотиваційного. Відсутність цих компонентів може негативно вплинути на якість професійної діяльності майбутніх фахівців у сфері транспорту. Для ефективного формування цих компонентів в навчальному процесі рекомендується впровадження відповідних педагогічних умов.

У рамках дослідження у сфері транспортного забезпечення була розроблена авторська анкета, що дозволяє оцінити готовність здобувачів до обраної професії та адаптації у транспортній галузі. Анкета містить 15 запитань (деякі з яких передбачають відкриті відповіді) і була анонімно заповнена здобу-

вачами в рамках ОПП «Транспортні технології (на морському та річковому транспорті)». Отримані відповіді підлягали аналітичній обробці для визначення рівня готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Метою анкетування було визначення рівня готовності здобувачів-випускників, майбутніх фахівців з транспортних технологій, до виконання професійної діяльності. Відповіді групувались за кількістю повторюваних варіантів і переводились у відсоткові значення, що дало змогу зробити об'єктивну оцінку готовності майбутніх фахівців до реалізації своїх професійних умінь у транспортній галузі.

Відобразимо результатами дослідження таким чином.

Здобувачам було надано 7 варіантів відповіді, завдяки яким вони змогли в повному обсязі оцінити свій майбутній вибір.

Результати відповідей щодо свідомого вибору професії «інженер з транспортних технологій», які відображають когнітивний, комунікативний та управлінський компоненти, наведено на *рис. 1*.

Згідно з наведеними даними, відзначаємо, що 50,98% (26 здобувачів) опитуваних свідомо обрали професію «інженер з транспортних технологій», вони

Таблиця 1

Характеристика показників та критеріїв професійного становлення здобувачів

Показник	Критерій готовності
Когнітивний компонент	<ul style="list-style-type: none"> – Сформованість знань, здобутих у ЗВО; – усвідомлення необхідності отримання нових знань; – потреба у розвитку якостей, необхідних для успішної майбутньої кар'єри; – розуміння значущості своєї професії
Комунікативний компонент	<ul style="list-style-type: none"> – Сформованість умінь і знань ділового спілкування; – сформованість бізнес-етики
Управлінський компонент	<ul style="list-style-type: none"> – Сформованість якостей лідерства; – сформованість вмінь та знань щодо прийняття управлінських рішень; – розуміння управлінської ролі у системі транспортного обслуговування
Особистісно-рефлексивний компонент	<ul style="list-style-type: none"> – Сформованість ціннісних орієнтацій; – розкриття особистісного потенціалу; – емоційна стійкість і стабільність; – сформованість таких якостей особистості, як повага до гідності іншої людини, терпимість, людяність; – комунікабельність і стресостійкість; – дотримання етичних норм і обов'язків; – саморозуміння та розуміння іншого; – самооцінювання й оцінювання іншого; – вміння контролювати, оцінювати і вносити корективи в діяльність, пов'язану із запобіганням і розв'язанням конфліктів; – здатність майбутніх фахівців з транспортних технологій до рефлексії; – схильність до самоаналізу та самооцінки своїх професійних дій
Мотиваційний компонент	<ul style="list-style-type: none"> – Бажання працевлаштуватися за фахом; – підвищення конкурентоспроможності; – мотивація досягнення успіху у транспортній сфері; – особистісний сенс майбутньої діяльності

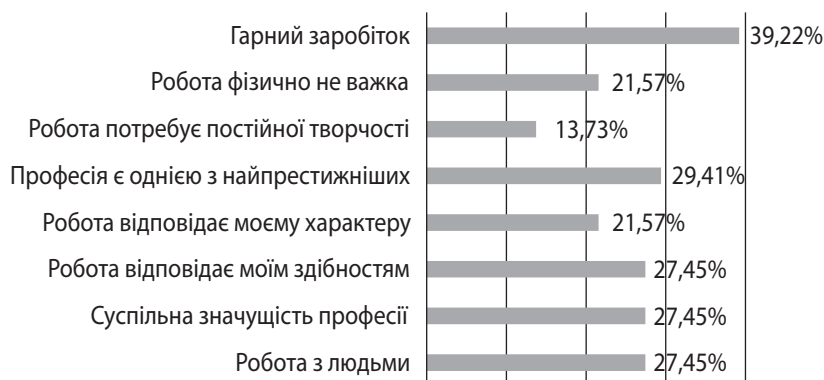
Джерело: складено автором.

Рис. 1. Результати опитування за критерієм свідомого вибору професії

Джерело: авторська розробка.

Рис. 2. Результати аналізу привабливості майбутньої професії

Джерело: авторська розробка.

завжди мали зацікавленість у цій галузі та з радістю навчаються за даною програмою, розуміючи напрямки своєї діяльності. 29,41% (15 здобувачів) вбачають у цій професії благородне покликання, але при початковому виборі не повністю осмислювали її значущість у суспільстві. 7,84% (4 здобувача) обрали професію без свідомого вибору, але з часом усвідомили правильність свого рішення. Лише 1,96% (1 здобувач) обрав цю професію через наявність державного замовлення, тоді як 9,80% (5 здобувачів), підкорилися бажанню батьків. Узагальнюючи результати, можна вважати, що більшість здобувачів свідомо обрали свою майбутню професію та впевнено стоять за своїм рішенням.

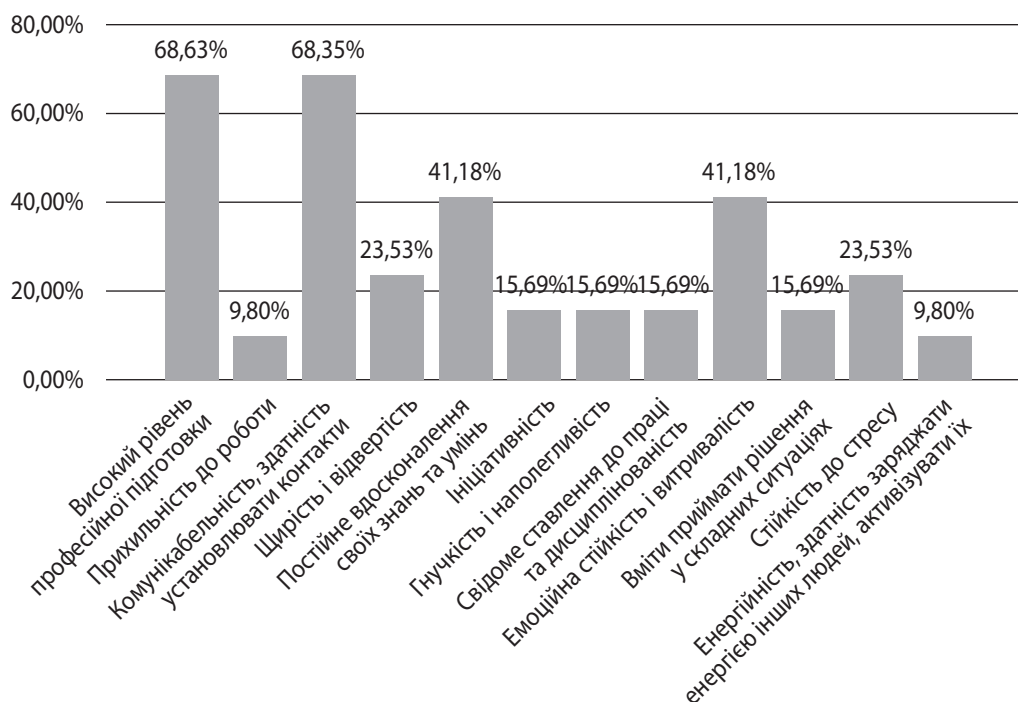
Наступним кроком є аналіз сутності та ролі майбутньої професії в житті здобувачів (рис. 2).

Дослідження показує, що вибір професії у транспортній галузі визначається різноманітними чинниками, які впливають на привабливість цієї професійної діяльності. За допомогою рис. 2 було отримано такі висновки: 27,45% відповідей свідчать про високу привабливість роботи з людьми в транспортній галузі, а також про її суспільну значущість і відпо-

відність здібностям респондентів; 21,57% вказують на відповідність роботи особистим якостям опитуваних і фізичну легкість виконання роботи; 29,41% підкреслюють престижність професії в транспортній галузі; 39,22% акцентують увагу на можливості зарібку; а 13,73% наголошують на необхідності творчого розвитку в даній сфері. Таким чином, вибір роботи у транспортній галузі приваблює через можливість спілкування з людьми, суспільну значущість, фізичну легкість і можливість творчого зростання, що збільшує престижність професії та привертає нове покоління до її вибору.

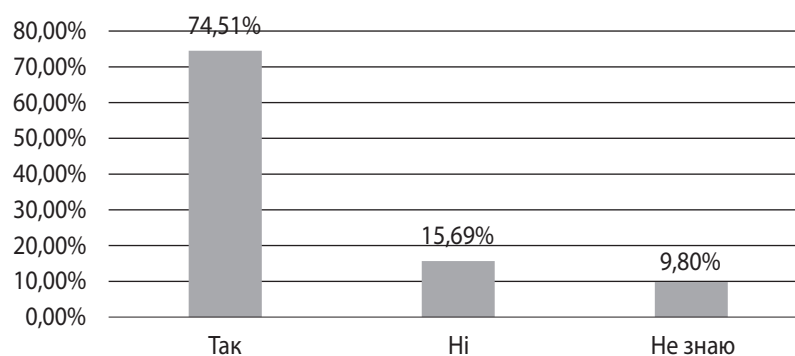
Також варто проаналізувати, якими професійними якостями володіє фахівець з транспорту. Результати аналізу наведено на рис. 3.

Згідно з рис. 3, вплив на становлення професійної діяльності фахівця з транспортних технологій найбільше залежить від високого рівня підготовки (68,35%) та комунікабельності (68,63%). Важливими якостями такого фахівця є емоційна стійкість і витривалість (41,18%), постійне вдосконалення теоретичних і практичних знань (41,18%), щирість і стійкість до стресу (23,53%), прихильність до роботи та

Рис. 3. Результати визначення професійних якостей фахівця з транспортних технологій

Джерело: авторська розробка.

Рис. 4. Результати аналізу становлення фахівця з транспортних технологій в умовах ЗВО

Джерело: авторська розробка.

енергійність (9,80%). Також респонденти вказують на важливість ініціативності, гнучкості, наполегливості, свідомого ставлення до праці, дисциплінованості та вміння приймати рішення для побудови ефективної системи професійного розвитку фахівців з транспортних технологій.

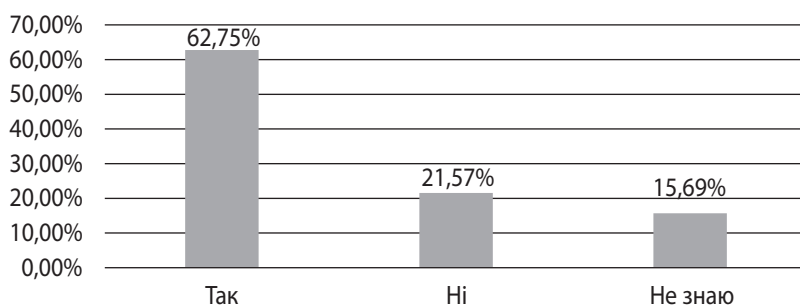
Проаналізуємо важливість навчання у ЗВО при підготовці фахівця з транспортних технологій за допомогою рис. 4.

На основі аналізу даних висновок такий: більшість респондентів (74,51%) вбачають необхідність професійної підготовки через набуття навичок у транспортній галузі в умовах закладів вищої освіти (ЗВО). 15,69% респондентів висловлюють думку, що навчання у ЗВО не є необхідним кроком для становлення кваліфікованим фахівцем з транспортних тех-

нологій. А 9,80% здобувачів не мають чіткої думки щодо цієї необхідності.

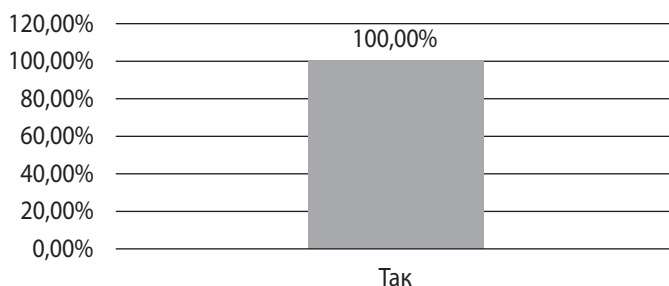
Щодо визначення особистісно-рефлексивного компоненту, слід розуміти, що транспортне забезпечення повністю впливає на розвиток життя населення. Тому варто визначити, чи погоджуються опитувані здобувачі з тим, що населення потребує чітко сформованої системи функціонування транспортно-го забезпечення (рис. 5).

На основі опитування можна зробити такий висновок: 62,75% (32 здобувачі) опитаних вважають, що транспортне забезпечення є необхідним для кожного члена суспільства. 15,69% (8 здобувачів) не впевнені, чи воно потрібне багатьом людям, тоді як 21,57% (11 здобувачів) вбачають необхідність транспортного забезпечення лише для обмеженої частини населення. Можна погодитися з твердженням, що транспортне

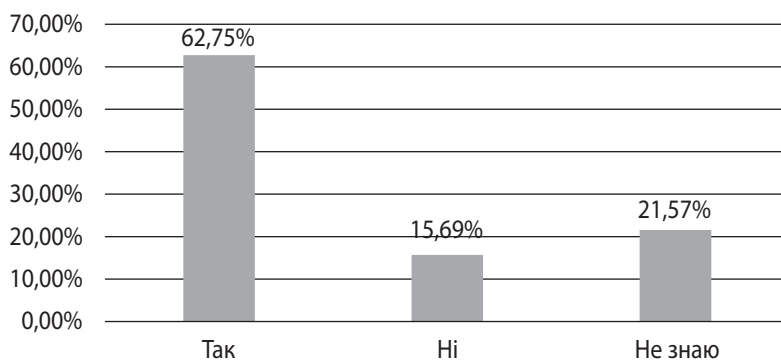
Рис. 5. Результати дослідження щодо потреби людей у транспортному забезпеченні

Джерело: авторська розробка.

Рис. 6. Результати визначення сутності підготовленості фахівця з транспортних технологій до роботи

Джерело: авторська розробка.

Рис. 7. Результати дослідження щодо готовності опитуваних працювати за спеціальністю

Джерело: авторська розробка.

забезпечення є важливим аспектом для кожного члена суспільства, проте його ступінь необхідності може змінюватися залежно від рівня життя та соціально-економічних умов індивідуальних осіб у суспільстві.

Наступним кроком варто визначити та проаналізувати саме необхідність підготовки майбутніх фахівця з транспортних технологій до роботи (рис. 6).

Таким чином, згідно з рис. 6 можна стверджувати, що 100% (51 здобувач) респондентів з упевненістю стверджують, що треба бути підготовленими до різноманітних змін у процесі розвитку транспорту.

Найважливішим результатом навчання обраній спеціальності в умовах ЗВО є готовність працювати згідно зі своєю обраною спеціальністю. Результати аналізу наведено на рис. 7.

Відповідно до проведеного опитування можна стверджувати, що 62,75% (32 здобувача) опитуваних мають наміри та планують працювати за обраною

спеціальністю; 21,57% (11 здобувачів) – чіткої відповіді не можуть ще надати, а 15,69% (8 здобувачів), на жаль, не готові працювати за спеціальністю.

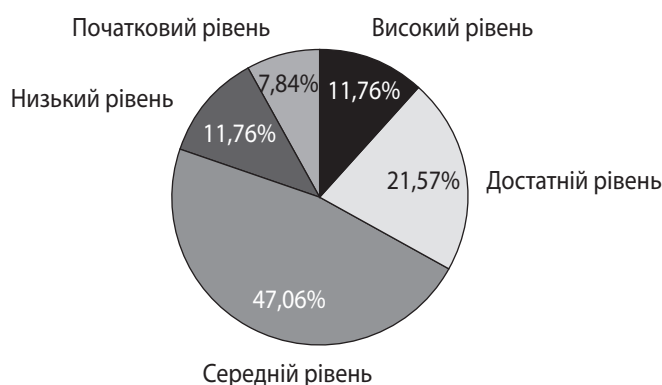
Слід визначити, які мотиваційні компоненти можна виділити при виборі майбутньої професії. Це дозволить майбутнім спеціалістам з упевненістю обрати сферу своєї професійної діяльності. Проаналізуємо, які мотиваційні чинники впливають на вибір професії «фахівець з транспортних технологій» у групі опитуваних (рис. 8).

За результатами аналізу мотиваційної складової вибору майбутньої професії виділяються такі основні категорії: прагнення до кар'єрного зростання (39,22%), грошова винагорода (37,25%) та можливість повної самореалізації в транспортній галузі (33,33%). Для 27,45% респондентів основним мотивом професійної діяльності на транспорті є задоволення від самого

Рис. 8. Результати аналізу мотиваційної складової при виборі майбутньої професії

Джерело: авторська розробка.

Рис. 9. Результати аналізу рівня знань опитуваних

Джерело: авторська розробка.

процесу та результатів роботи. Для 25,49% здобувачів привабливість полягає у стабільності та безпеці професійної сфери. 21,57% зазначають допомогу іншим як мотиваційний фактор. Найменша кількість респондентів (17,65%) вбачають мотивацію в досягненні соціального престижу та поваги в транспортній сфері.

Протягом навчання здобувачами була сформована база теоретичних і практичних знань, які вони при опитуванні змогли оцінити самостійно.

Результати оцінки бази знань, здобутих протягом усього навчання, наведено на *рис. 9*.

На підставі аналізу даних, відображених на *рис. 9*, можна зробити такі висновки щодо рівня знань здобувачів у транспортній галузі: 21,57% опитуваних вважають свій рівень знань достатнім, проте відзначають проблему з недостатньою практичною підготовкою; 47,06% здобувачів мають середній рівень знань, де теоретичні знання відповідають прак-

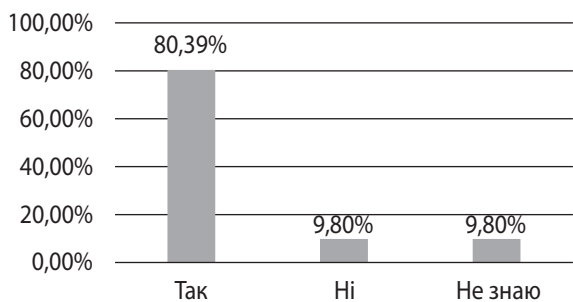
тичним навичкам; 11,76% володіють високим рівнем теоретичних і практичних знань; 11,76% мають низький рівень знань, що призводить до недостатньої підготовки; і 7,84% володіють початковим рівнем знань та елементарним уявленням про професію.

За результатами попередніх питань було складене питання стосовно того, чи цікаво навчатися здобувачам за ОПП «Транспортні технології (на морському та річковому транспорті)». Результати аналізу наведено на *рис. 10*.

Відповідно до даних, наведених на *рис. 10*, 80,39% (41 здобувач) зазначають, що вони мають інтерес до навчання за обраною спеціальністю у ЗВО. Водночас 9,80% (5 здобувачів) не проявляють інтересу до навчання, і ще 9,80% (5 здобувачів) вагаються у своїх відповідях.

Як підсумок проведеного дослідження здобувачам було поставлене запитання із визначення особистісно-рефлексивного компоненту: чи обрали

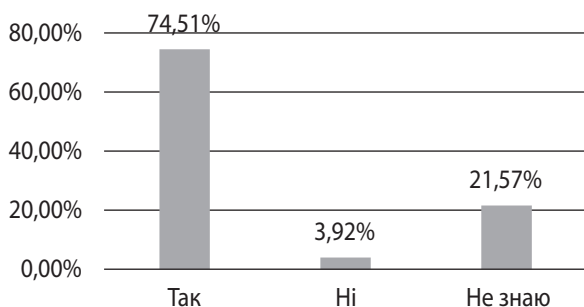
Рис. 10. Результати аналізу рівня зацікавленості обраною спеціальністю

Джерело: авторська розробка.

б вони ще раз свою професію, якби вступали у ЗВО. Результати аналізу наведено на рис. 11.

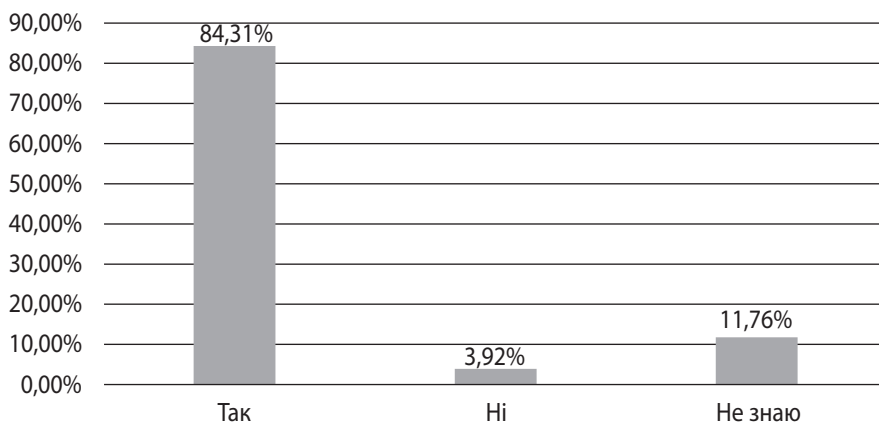
Аналіз даних показує, що переважна більшість респондентів (74,51% – 38 здобувачів) з готовністю повторно обрали б професію фахівця з транспортних технологій, включно з воднотранспортною галуззю. 21,57% (11 здобувачів) не можуть чітко відповісти щодо повторного вибору даної професії, а 3,92% (2 здобувача) категорично відмовляються повернутися до неї.

Протягом всього навчання здобувачі розкрили себе як майбутні професіонали з транспортних технологій, зокрема воднотранспортної галузі. З огляду на це,

Рис. 11. Результати аналізу вибору професії

Джерело: авторська розробка.

Рис. 12. Результати готовності здобувачів до подальшого навчання щодо розвитку своїх професійних якостей

Джерело: авторська розробка.

здобувачам було запропоновано надати відповідь щодо готовності в подальшому вдосконалювати свої професійні якості. Результати аналізу наведено на рис. 12.

Таким чином, переважна більшість респондентів (84,31% – 43 здобувача) готові підвищити свої професійні якості як фахівця з транспортних технологій за допомогою подальшого навчання, 3,92% (2 здобувача) – не готові до подальшого саморозвитку та 11,76% (6 здобувачів) не впевнені, що їм це потрібно.

За проведеними дослідженнями вдалося узагальнити, що переважна більшість опитаних здобувачів віднайшли своє покликання у транспортній галузі, їх мотивація до постійного вдосконалення та навчання приводить до морального задоволення в професійній діяльності. Це спонукає їх продовжувати самовдосконалення шляхом додаткового навчання з метою досягнення вищого рівня професіоналізму.

Дослідження з готовності здобувачів до професійної діяльності у сфері транспортних технологій, зокрема на морському та річковому транспорті, виявили низку факторів, які впливають на їхню майбутню професійну кар'єру. Для розробки ефективних стратегій підготовки фахівців пропонуємо узагальнити результати в табл. 2, яка містить запропоновані заходи та їх очікуваний вплив на професійну діяльність здобувачів.

Узагальнюючи дослідження, варто зазначити, що запропоновані заходи мають позитивний вплив на професійну діяльність здобувачів у сфері транспортних технологій. Ці заходи сприяють поліпшенню практичних навичок, розвитку професійних якостей та підготовці кваліфікованих фахівців, готових до високоефективної діяльності у галузі транспортних технологій. Такі ініціативи є важливими для забезпечення сучасного розвитку транспортної індустрії та задоволення потреб суспільства в цій сфері.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідження розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців транспортних

Заходи щодо підвищення професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері транспортних технологій в умовах ЗВО

Заходи	Вплив на професійну діяльність здобувачів	Очікуваний результат
Використання (запровадження) дуальної освіти	Отримання практичних навичок у транспортній сфері	Збільшення рівня практичної підготовки
Проведення стажування (практики) з подальшим наймом на роботу	Підготовка майбутніх фахівців з транспортних технологій	Залучення до реальної професійної практики
Впровадження тренінгових програм щодо розвитку професійних якостей	Розвиток професійних якостей майбутніх фахівців	Поліпшення навичок управління, комунікації та інших
Впровадження практично-гостьових занять	Залучення експертів-практиків у воднотранспортній галузі	Отримання реального досвіду та знань від практиків
Дослідження практичної діяльності за допомогою виїзних екскурсій	Ознайомлення з реальними умовами транспортної роботи	Розуміння реальних викликів та можливостей роботи
Залучення здобувачів до розробки та участі у освітніх проєктах	Розвиток транспортної інфраструктури та професійних навичок	Здатність до інновацій та творчого мислення
Перегляд компетентностей кожної навчальної дисципліни	Формування у здобувачів практичного уявлення щодо професійних навичок	Уточнення актуальних навичок і знань у кожній сфері
Участь у наукових і практичних конференціях	Збагачення професійного досвіду та зацікавленість у професійному зростанні	Взаємодія з професіоналами та розширення горизонтів
Залучення до додаткових навчальних курсів	Поглиблення знань і навичок у спеціальності	Відповідність вимогам ринку праці та актуальним тенденціям
Відтворення співбесід та бізнес-ситуацій	Навчання бізнес-етиці та діловим стосункам, виявлення переваг і недоліків	Розвиток професійних і міжособистісних навичок

Джерело: складено автором.

технологій на морському та річковому транспорті через професіогенез свідчить про важливість систематичного підходу до підготовки кваліфікованих фахівців у даній галузі.

Професіогенез є ключовим процесом у формуванні майбутніх фахівців транспортних технологій, що дозволяє забезпечити їхню адаптацію до змін у сучасному ринковому середовищі та розвиток необхідних професійних компетентностей.

Наукові дослідження доводять, що залучення до навчального процесу тренінгових програм, практично-гостьових занять і додаткових навчальних курсів дозволяє формувати практичні навички, розвивати професійні якості та забезпечити ефективну підготовку фахівців у транспортній сфері. Такі заходи, як використання дуальної освіти, стажування, тренінгові програми та інші, позитивно впливають на підвищення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців транспортних технологій. Ці ініціативи допомагають здобувачам ефективніше адаптуватися до вимог ринку, підвищують якість професійної діяльності та сприяють розвитку транспортної галузі загалом.

Подальші дослідження у сфері розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців транспортних технологій на морському та річковому транспор-

ті будуть спрямовані на вивчення впливу новітніх технологій та інноваційних методик навчання на професійний розвиток здобувачів вищої освіти. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бобрицька В. І. Європейські виміри державної кадрової політики України у підготовці працівників для системи освіти. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2015. Вип. 6. С. 30–35.
2. Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 476 с.
3. Булгакова Н. Б. Викладацька діяльність в умовах інформаційного суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2010. Вип. 3. С. 13–19.
4. Григорак М. Ю. Формування професійних компетенцій менеджерів з логістики у віртуальних лабораторіях з використанням хмарних технологій. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління»*. 2014. Вип. 29. С. 197–209.
5. Зарубінська І. Б. Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів ви-

- щих навчальних закладів економічного профілю : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 36 с.
6. Капітанець О. М. Педагогічна підготовка менеджерів у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2001. 20 с.
  7. Клімова А. М. Науково-теоретичний аналіз готовності майбутніх менеджерів до управлінської діяльності // Формування компетентного фахівця в умовах освітнього середовища вищого навчального закладу : матеріали Всеукраїнської науково-методичного семінару (м. Умань, 12 квітня 2013 р.). Умань, 2013. С. 54–58. URL: <http://nauka.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/04/Alla-Klimova.pdf>
  8. Ладогубець Н. В. Особистісно-орієнтована апроксимаційна модель навчальної діяльності майбутніх фахівців авіаційного профілю. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2015. № 6. С. 125–129.
  9. Лузік Е. В. Результативний підхід до організації освітньої діяльності як основа ефективності професійної підготовки у ВНЗ. *Вища освіта України*. 2012. № 1. Дод. 1. Темат. вип. «Інтеграція вищої школи України до європейського та світового освітнього простору». С. 328–337.
  10. Метьолкіна М. М. Формування англійської компетентності у фаховому писемному спілкуванні майбутніх логістів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 274 с.
  11. Помиткіна Л. В. Підготовка студентів до прийняття стратегічних життєвих рішень як умова формування особистості майбутнього фахівця // *Розвиток професіонала і професіоналізму: теорія і практика*. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. С. 258–261.
  12. Свистун В. І. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 497 с.
  13. Семиченко В. А. Проблеми і пріоритети професійної підготовки. Педагогічний дискурс. 2007. Вип. 1. С. 119–127.
  14. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : монографія. Луганськ : Знання, 2005. 384 с.
  15. Тарасова С. М. Формування у майбутніх менеджерів фінансово-економічного профілю готовності до управлінської діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2006. 20 с.
  16. Щербина О. О. Педагогічні умови формування інтелектуальних умінь майбутніх інженерів у навчальному процесі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 205 с.

REFERENCES

Bobrytska, V. I. "Yevropeiski vymiry derzhavnoi kadrovoy polityky Ukrainy u pidhotovtsi pratsivnykiv dlia systemy osvity" [European Dimension of National Personnel Policy of Ukraine in Training Specialists for the System of Education]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya «Pedahohika. Psykholohiia»*, no. 6 (2015): 30-35.

- Boiko, O. V. "Formuvannia hotovnosti do upravlinskoï diialnosti u maibutnikh mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia" [Formation of Readiness for Managerial Activity in Future Masters of Military and Social Management]: *dys... kand. ped. nauk : 13.00.04*, 2005.
- Bulhakova, N. B. "Vykladatska diialnist v umovakh informatsiynoho suspilstva" [The Teaching Activity in Conditions of an Information Society]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya «Pedahohika. Psykholohiia»*, no. 3 (2010): 13-19.
- Hryhorak, M. Yu. "Formuvannia profesiinykh kompetentsii menezheriv z lohistyky u virtualnykh laboratoriiakh z vykorystanniam khmarnykh tekhnolohii" [Formation of Logistics Manager Professional Competence in a Virtual Laboratory Using the Cloud Technologies]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnolohichnoho universytetu transportu. Seriya «Ekonomika i upravlinnia»*, no. 29 (2014): 197-209.
- Kapitanets, O. M. "Pedahohichna pidhotovka menezheriv u vyshchykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh" [Pedagogical Training of Managers in Higher Technical Educational Institutions]: *avtoref. dys... kand. ped. nauk : 13.00.04*, 2001.
- Klimova, A. M. "Naukovo-teoretychnyi analiz hotovnosti maibutnikh menezheriv do upravlinskoï diialnosti" [Scientific and Theoretical Analysis of Readiness of Future Managers for Managerial Activities]. *Formuvannia kompetentnoho fakhivtsia v umovakh osvitynoho seredovyscha vyshchoho navchalnoho zakladu*. 2013. <http://nauka.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/04/Alla-Klimova.pdf>
- Ladobubets, N. V. "Osobystisno-orientovana aproksymatsiina model navchalnoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv aviatsiynoho profiliiu" [Personality-Oriented Approximation Model of Educational Activities of Future Aviation Experts Profile]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya «Pedahohika. Psykholohiia»*, no. 6 (2015): 125-129.
- Luzik, E. V. "Rezultatyvnyi pidkhid do orhanizatsii osvitynoi diialnosti yak osnova efektyvosti profesiinoï pidhotovky u VNZ" [An Effective Approach to the Organization of Educational Activities as a Basis for the Effectiveness of Professional Training in Higher Education Institutions]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, no. 1. App 1. Thematic issue «Intehratsiia vyshchoï shkoly Ukrainy do yevropeiskoho ta svitovoho osvitynoho prostoru» (2012): 328-337.
- Metyolkina, M. M. "Formuvannia anhlovnoï kompetentsii u fakhovomu pysemnomu spilkuванні maibutnikh lohistiv" [Formation of English Language Competence in Professional Written Communication of Future Logisticians]: *dys... kand. ped. nauk : 13.00.02*, 2009.
- Pomytkina, L. V. "Pidhotovka studentiv do pryiniattia stratehichnykh zhyttievnykh rishen yak umova formuvannia osobystosti maibutnyoho fakhivtsia" [Preparing Students to Make Strategic Life Decisions as a Condition for the Formation of the Personality of the Future Specialist]. In *Rozvytok profesionala i profesionalizmu: teoriia i praktyka*, 258-261. Cherkasy: FOP Hordienko Ye. I., 2014.
- Semychenko, V. A. "Problemy i priorytety profesiinoï pidhotovky" [The Problems and Priorities of Professional Training]. *Pedahohichni dyskurs*, no. 1 (2007): 119-127.

- Shcherbyna, O. O. "Pedagogical conditions for the formation of intellectual skills of future engineers in the educational process of a higher educational institution": *dys. ... kand. ped. nauk*: 13.00.04, 2005.
- Sorochan, T. M. *Pidhotovka kerivnykiv shkil do upravlinskoj diialnosti: teoriia ta praktyka* [Preparation of School Heads for Managerial Activities: Theory and Practice]. Luhansk: Znannia, 2005.
- Svystun, V. I. "Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv ahranoi haluzi do upravlinskoj diialnosti" [Theory and Practice of Training Future Specialists in

- the Agricultural Industry for Managerial Activities]: *dys. ... d-ra ped. nauk*: 13.00.04, 2007.
- Tarasova, S. M. "Formuvannia u maibutnikh menedzheriv finansovo-ekonomichnoho profilu i gotovnosti do upravlinskoj diialnosti" [Formation of Future Managers' Financial and Economic Profile of Readiness for Managerial Activity]: *avtoref. dys. ... kand. ped. nauk*: 13.00.04, 2006.
- Zarubinska, I. B. "Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia sotsialnoi kompetentnosti studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv ekonomichnoho profilu" [Theoretical and Methodological Foundations of the Formation of Social Competence of Students of Higher Educational Institutions of Economic Profile]: *avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk*: 13.00.04, 2011.

УДК 001.3:338.2

JEL: D29; D99; I25; I26; I29; O14; O33

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-146-151>

КОНСОЛІДАЦІЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІМПЕРАТИВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

©2023 ЗАЙЦЕВА А. С.

УДК 001.3:338.2

JEL: D29; D99; I25; I26; I29; O14; O33

Зайцева А. С. Консолідація освітньо-наукових технологій як імператив забезпечення розвитку підприємств

Визначено, економічна природа такого явища, як рецесії будь-якої економіки завжди окреслює альтернативність вибору: модель інституційної інерції заради захисту внутрішньої екосистеми національної економіки або зміна її конфігурації задля цілей перетворення та стратегічного розвитку. Зроблено висновок, що необхідність подолання системних викликів, що стоять перед українською економікою, та забезпечення сталого розвитку в сучасних умовах доводить доцільність інтенсифікації формування державної системи інновацій та зміцнення стратегічних науково-технологічних сил. За допомогою поглиблення реформи науково-технічної освіти необхідно сформувати систему технологічних інновацій, розглядаючи підприємства як суб'єкти інновацій, що орієнтовані на ринок і забезпечує поглиблену інтеграцію виробничих організацій, вишів та НДІ. Доцільно посилювати підтримку малих і середніх підприємств у їхній інноваційній діяльності, стимулювати комерціалізацію результатів науково-технологічної діяльності, формувати інноваційну культуру, культуру захисту та використання прав інтелектуальної власності. Необхідно підготувати великий контингент стратегічно цінних науково-технічних кадрів міжнародного рівня, лідерів науково-технологічної діяльності, молодих спеціалістів у галузі науки та технологій, створити інноваційні команди високого рівня. Створення модернізованої економічної системи є нагальною вимогою, обумовленою необхідністю подолати бар'єри та стратегічною метою розвитку. Необхідно ставити на перше місце якість, віддавати пріоритет ефективності.

Ключові слова: консолідація, освітньо-наукові технології, транспарентність, розвиток, підприємство, трансфер освіти, людський капітал, економіка знань.

Рис.: 1. **Бібл.:** 12.

Зайцева Анна Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: MaKovoz0105@ukr.net

UDC 001.3:338.2

JEL: D29; D99; I25; I26; I29; O14; O33

Zaitseva A. S. The Consolidation of Educational and Scientific Technologies as an Imperative to Ensure Transparency of Enterprise Development

It is determined that the economic nature of such a phenomenon as recession of any economy always outlines the alternative choice: the model of institutional inertia for the sake of protecting the internal ecosystem of a national economy or changing its configuration for the purposes of transformation and strategic development. It is concluded that the need to overcome the system challenges facing the Ukrainian economy and ensure sustainable development in the current conditions proves the expediency of intensifying the formation of a public system of innovations and, too, of strengthening the strategic scientific and technological forces. By deepening the reform of scientific and technical education, it is necessary to form a system of technological innovations, which considers enterprises as subjects of the innovations, which is market-oriented and provides an in-depth integration of production organizations, universities and research institutions. It is expedient to strengthen support for small and medium-sized enterprises in their innovative activities, to stimulate the commercialization of the results of scientific and technological activities, to form an innovative culture, a culture of protection and use of intellectual property rights. It is necessary to train a large contingent of strategically valuable scientific and technical personnel of the international level, leaders of scientific and technological activities, young specialists in the field of science and technology, to create high-level innovative teams. The creation of a modernized economic system is an urgent requirement due to the need to overcome barriers and the strategic goal of development. It is necessary to put quality first, giving priority to efficiency.